

un fel de glosar al cuvintelor străine (nume proprii și substantive comune de origine latină, greacă, ebraică etc.) care se întâlneau în literatura vremii. Deoarece multe cuvinte sînt însoțite de explicații ample, lexiconul este folositor și în studiul culturii materiale a epocii.

Explicația cuvintelor slavone e dată de autor în limba vie, vorbită. Desigur, Pamvo Berinda nu avea noțiunea unei limbi ucrainene distincte, însă cîntînd să redea corespondentul în limba vorbită, el folosește cuvîntul în forma proprie mediului respectiv. Și, deși autorul a căutat să folosească ortografia tradițională slavonă, în *Lexicon* au pătruns astfel numeroase grafii fonetice, care ajută foarte mult la studiul foneticii istorice a limbii ucrainene. În același timp, folosirea foarte răspîdită a explicării cuvîntului printr-o frază, oferă un material foarte bogat pentru studiul morfologiei istorice a limbii ucrainene. De exemplu, în acest lexicon au fost fixate pentru prima dată unele forme specifice de formare a viitorului în limba ucraineană.

Lexiconul lui Berinda este un izvor de bază pentru studierea lexicului limbii ucrainene în sec. XVII și nu numai al limbii ucrainene, dar și al celorlalte limbi slave, în special răsăritene, pentru că, deși materialul de bază al lexiconului (circa 70%) îl constituie lexicul slav de răsărit, totuși, cîntînd să explice cit mai bine cuvintele, Berinda dă adesea corespondențele cunoscute de el în *polonă*, *cehă*, chiar *slovacă* și *sirbo-croată*. Datorită acestui fapt, M. Șarleman a putut studia pe baza lexiconului lui Berinda denumirile referitoare la științele naturii, în limbile slave, în prima jumătate a secolului XVII¹.

Lexiconul lui Berinda este în același timp un mijloc de informare neprețuit pentru studierea dialectologiei istorice.

Apărută sub redacția lui K. K. Ţiluiko, ediția recentă răspunde în general celor mai înalte exigențe, atît din punct de vedere al tehnicii tipografice moderne, cit și al științei filologice. Ea a fost realizată pe baza studiului comparativ a trei exemplare ale primei ediții a lexiconului, păstrate la Biblioteca publică de stat a Academiei de Științe a R. S. S. Ucrainene². Literale șterse au fost reînnoite pe clișeu, iar paginile au fost alese după exemplarul cel mai complet. În același timp, pentru a se arăta diferența între prima și a doua ediție a *Lexiconului*, se reproduce prima pagină, prefața și cîteva pagini de text din a doua ediție. Sînt reproduse de asemenea și cîteva pagini ale unui dicționar slavo-polon din 1722, care a folosit materialul lexiconului lui Berinda.

Valoarea ediției sporește prin documentata prefață semnată de V. V. Nimciuc, urmată de bibliografia de bază asupra lexiconului. Deoarece unele din problemele ridicate de prefață prezintă un interes deosebit pentru cercetătorii romîni, ne vom opri mai pe larg asupra ei.

Prima problemă pe care caută să o lămurească V. V. Nimciuc este aceea a *personalității autorului lexiconului*. Se știe că printre specialiștii romîni se bucură pînă azi de o largă răspîndire teza, formulată întîia oară de B. P. Hasdeu, cu privire la originea romînească a lui Pamvo Berinda, el fiind considerat unul din acei romîni iluștri care s-au afirmat în cultura slavă de răsărit³.

Hasdeu a admis fără rezerve afirmația lui I. Saharov care, cu ocazia reeditării lucrării lui Berinda, a susținut că acesta «s-a născut în Moldova din părinți ortodocși» și a tras concluzia că acest fapt poate fi luat ca o dovadă a originii romîne a lui Berinda. Ba, mai mult, Hasdeu a căutat, în aceeași lucrare, să și argumenteze originea romînească a lui Berinda, încercînd să arate că numele său de familie este romînesc. În extrasele pe care le face din *Lexiconul* lui Berinda, și care se păstrează în manuscris, Hasdeu îl numește de altfel Berindei⁴, fără nici un temei, fiindcă niciodată numele său nu apare în această formă.

Părerea lui Hasdeu, deși larg răspîdită, nu a fost unanim acceptată de slaviiștii romîni. I. Bogdan întemeietorul slavisticii romînești ca disciplină științifică modernă, într-un articol publicat în 1891, polemizează cu Hasdeu, afirmînd că «o cunoștință atît de exactă a limbii rutene populare și a celei polone nu se poate presupune la un romîn din acele vremuri. Berynda a fost probabil un maloros din părțile sud-vestice ale Rusiei, poate galician din naștere»⁵. Discuția a fost continuată de Gr. Crețu în prefața ediției *Lexiconului slavo-romînesc cu tilcuirea numelor a lui Mardarie Cozianul*. Reluînd teza lui Hasdeu și sprijinindu-se, ca și el, pe ipoteza că Berinda este un nume romînesc, Gr. Crețu încearcă să găsească argumente în textul *Lexiconului*, crezînd că descoperă în spatele criptogramelor lui Berinda cuvinte romînești.

¹ M. Șarleman, *Слов'янська природознавча номенклатура першої половини XVII ст. (на матеріалі «Лексикона» П. Беринди)* în «Мовознавство», том XV, 1959.

² În prefața lexiconului se stabilește, pentru prima dată, existența a mai multe (cel puțin patru) variante.

³ Cf. Cuvinte din bătrîni, I, Limba romînească vorbită între anii 1550—1600, pag. 263.

⁴ *Arhiva Hasdeu*, dosar IV, manuscrisul 5, Biblioteca Acad. R.P.R.

⁵ I. Bogdan, *Un lexicon slavo-romîn din secolul XVII*, în «Convorbiri Literare», anul XXV, 1891, p. 196.